

Domači Prijatelj

Ta časopis izdaje Vydrova tovarna branil v Pragi VIII. in ga pošilja svojim odjemalcem **popolnoma zastonj**. Na „Domačega Prijatelja“ se ne more naročiti, tudi do inozemstva ne.

O šumečih bonbonih.

Pomlad je v svojem cenitu. Vroči dnevi bližajočega se poletja, pretvorili nam bodo popolnoma življenje, katero smo živeli v zimski dobi, ko smo v toplo zakurjeni sobi zadovoljno prebivali „Domačega prijatelja“. Sedaj se mora večina ljudstva posvetiti le prosti božji naravi.

Vsled velike poletne vročine je žeja pri delu, kakor tudi na potovanju večja, katera pa seveda mora biti pogašena. S pivom?

Vi gotovo že iz skušnje veste, kako isto učinkuje na telesni napor. Izmučeni vsled dolgega potovanja, dospete v kako vnanjo gostilno ter s slastjo popijete kozarec izvrstnega mrzlega piva. Kako to hladi in osveži! Še en kozarec in Vi hočete svojo pot zopet nadaljevati. Pa kako! Namesto zaželjenega počitka, je telo kakor pobito in otrujenost raste čimbolj.

To je učink piva. Tudi pri delavcih se godi enako.

Ukogajte naš nasvet! *Poskusite Vydrove šumeče bonbone!* Otrujenost preženejo s svojem delikatnem, osvežujočim sredstvom. Malo kislga pijača ugasi žejo in sicer tako, da ne zapusti nikakoršnega sledu otrujenosti, katera zabranjuje nadaljne delo.

Mi izdelujemo za naše direktne odjemalce dve vrsti šumečih bonbonov: „Ambo“, in tudi „s sidrom“. Dejanske razlike tu ni, le to, da so prvi v papirju kot prašek — ter se lažje razpuste — dočim so drugi kompaktni in sprešani, v štanjol.

Vydrovi šumeči bonboni zadostujejo za $\frac{1}{4}$ l. izvrstne pijače. Boljše pa je, da se vzame večja steklenica, ker namreč bonbon šumi ter vsebina naraste. Najboljše je, da se ta pijača pije med šumenjem, ker z raspuščenim bonbonom gre tudi ogljena kislina v želodec ter prijetno osvežuje.

Vzemite Vydrove šumeče bonbone na vsako potovanje in na vsako delo ter pustite pivo rajši za večerjo, kar bo otrujeno telo lažje preneslo.

Ker so šumeči bonboni povsem kemično čisti, priporočujemo jih tudi bolnikom.

Imejte pozor pri izbiranju šumečih bonbonov! Nobena konkurenca ne misli na to, da bi dajala najboljše blago na trg. „Najcenejše“, to je njih geslo, s čemur si tudi pri nevednih pridobijo stalno podlago. Šumeči bonboni iz nižjih surovin imajo v sebi tudi žvepleno kislino, in dasi v majhni, vendar v tako močni množini, da se kmalu, posebno pri otrokih pokaže dirarična višina.

Z voljo, da izdelujemo le dobro blago, uporabljamo za naš fabrikat le najboljšo surovino, katero damo še v naš kemični laboratorij preiskati, tako, da smo popolne varnosti gotovi.

Vydrove šumeče bonbone računamo:

1 škatuljo „Ambo“ s 50 kmd. K 2' — enako tudi škatuljo „s sidrom“.

Izvolite si pustiti Vašemu naročilu pridejati tudi šumečih bonbonov. (Razven kavi, kateri se ne more nič priložiti.) Naročila od K 6 dalje pošiljamo poštnine prosto.

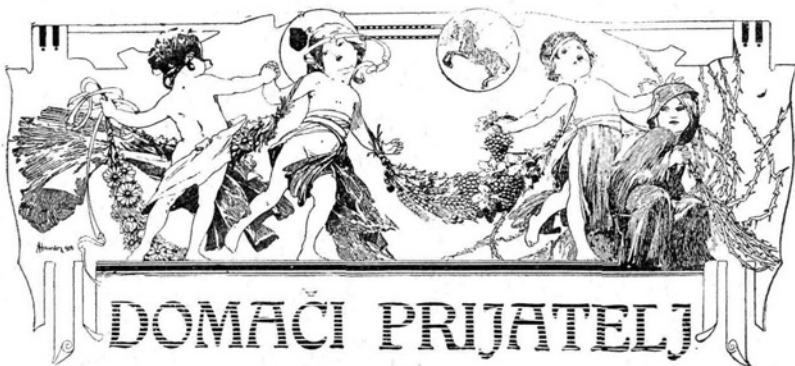
Šumeče bonbone hranite na suhem in nîgdar ne na vlažnem kraju. Oni ne prinesejo nobene vlažnosti ter bi se popolnoma rastopili, ker so namreč hidroskopični. (Vlečejo vodo iz zraka na se).

Ako so šumeči bonboni v popolnoma suhi shrambi, zdržijo tudi celo leto. (Sicer pa ne smejo, ker to bi za nas ne bilo lepo izpričevalo.)

Priporočujte prijazno!

Vydrova tovarna hranil, Praga VIII.

LETNIK IV.

V PRAGI, 1. MAJA 1907.

STEV. 5.

ZVORAN ZVORANOV:

NJEJ.

Plavaj, plavaj pesmica
 iz otožnega srca! . . .
 Plavaj pod zelene gore,
 kjer samuje dekle moje,
 pa povej ji, da nekdo je
 zabiti ne more! . . .

KOMPOLJSKI:

NA POŠTI.

Marsikaj se vidi in sliši na pošti tako-le na deželi, če ima človek odprte oči in ušesa. Razni ljudje prihajajo z različnimi potrebami in nadlogami ki se tičejo bolj njih zasebnega življenja. In tako odkrijejo pri takih prilikah rane, ki jih skušajo pred drugimi skrbno prikriti. Dostikrat jim uide nehote in nevede odkrita besedica, ki nam hipoma razjasni vse njihove križe in težave in za katere drugi svet le redko ve, ali pa vsaj jako malo.

Tudi pri nas smo imeli svoje dni poštni nabiralnik. Takrat sem v par mesecih bolj spoznal ljudi, kakor popreje celo leto, odkar sem bival med njimi.

Posebno ob nedeljah so se oglašali v prav obilnem številu. Ta je prišel po pismo, drugi po časnik, tretji je hotel oddati denar na pošto in je prosil, da smo mu napisali nakaznico. In tako je što navadno do večera, da nismo imeli nikdar miru, Vedno je moral biti eden doma. Če smo hoteli oditi na izprehod.

že se je kdo oglasil ali pa je nas vstavil na cesti. To je bilo najbolj sitno, ker ravno ob nedeljah smo morali vedno tičati doma. Uradnih ur pa nismo mogli imeti.

Prihajali so kmetje večinoma težkih korakov, vdelenih rok in vpognjenega telesa. Ker so precej oddaljeni od davkarije so večinoma plačevali davke potom pošte. In kdaj je lažje malo po-tožiti o slabih časih kakor takrat, ko plačamo davek! Vinogradi še ne rode, ker so po trtni uši obnovljeni z velikim trudom in stroški, živina ni vedno na prodaj, in kje naj vzame denar, da plača družini obleko? Vendar gosposka hoče imeti in plačati moraš, drugače ti prodado zadnji rep iz hleva. In kaj je kmet brez živine? Toliko kakor mlin brez vode.

Nekateri so vračevali dolg posojilnicam. Že očetje so se bili zadolžili in plačevali nazaj počasi dolg z obrestmi vred; vsako leto je romal določeni znesek v posojilnico. Zdaj plačuje sin in za sinom bode najbrže plačeval še vnuk, ko nastopi gospodarstvo. — Eh, ti dolgovi; kako lahko se napravijo in kako težko se jih človek znebi! Kakor senca te spremljajo povsod. In potem naj človek z veseljem dela in se trudi, če ve že naprej, da se ne bo rešil dolgov do smrti! Ali je čuda, da se marsikatera močna in delavna roka poprime v takih razmerah mesto pluga in krampa — fraklja? . . .

Neko popoldne je prihitel krepek mož ves razrgret in zapohih.

„Ali morete poslati brzojavno denar?“

Razjasnil sem mu, da tu ni brzojava, pač pa se denar lahko pošlje zaželjenem potom drugi dan v jutru po poštnem selu.

„Škoda, da ne more iti že danes naprej!“ je pristavil žalostno.

„Kam bi ga pa radi poslali?“

„Tja na Turško.“ In pokazal mi je zamazan listič, na ka- terem je bil z okornimi črkami napisan naslov v — Rumunijo.

„Moj Bog! kako je to hudo. Bog zna kako težko čaka in v kakšni stiski se nahaja, pa mu ne morem še to uro pomagati!“

„Koga pa imate tam doli?“

„Moj brat je, moj lastni brat, pomislite in vendar mu ne morem pomoči v tem hipu. Pred petnajstimi leti je odšel po svetu, sami nismo vedeli kam. Vzel je doto pri meni in je odšel. Nobenega glasu ni dal od sebe. Vsi smo mislili, da je že mrtev. Zdaj mi pa kar naenkrat brzojavi po petnajstih letih, da mu naj pošljem petdeset goldinarjev, če ga hočemo še živega videti. Petdeset goldinarjev! Kje jih bom vzel v teh slabih časih! Zjutraj sem dobil brzojav in ves dan sem dirjal okrog predno sem naprosil po vasi petdeset goldinarjev. Ljudje tudi nimajo denarja kar na kljuki, da bi ga sneli. Nekateri pa še dati niso hoteli. Rekli so, da ne zasluži, da bi mu jaz pošiljal, če si ni mogel v petnajstih letih toliko prihraniti, da bi imel v kaki hudi sili

vsaj za pot domov. — Pa saj veste: kri ni voda in brat je le brat. Bog zna, kako se mu je godilo. Morda je pa pisaril domov, pa so se pisma zgubila.“

„Mogoče.“

„No, pa da pojde le jutri naprej. Toliko časa bo že se kako prestal z božjo pomočjo.“

Mož je s tresočo roko štel denar. Videlo se mu je, da pride le redko tako velika vsota v njegove žuljave roke. Pa kaj človek vsega ne stori za brata. Seveda vsak brat bi tudi ne bil ravnal tako plemenito na njegovem mestu. . . .

Spominjam se, da je nekoč prišla slabotna in sključena ženica velih in razoranih lic z zapečatenim pismom brez naslova v roki. Glas se ji je nekam boječe tresel.

„Prosim lepo, če bi to-le pismo tako poslali, da bi se ne izgubilo.“

„O, bodite le brez skrbl, saj se ne bo. Kam pa hočete poslati, ker ni nič naslova?“

„V Gradec bi rada poslala svoji hčeri. V Gradcu služi že več let. Izprva je pisala domov, zdaj je pa že čez leto dni tiho. Pa smo ji že pisali več pisem, pa ne dobimo nikakega odgovora.“

„Kje po imate naslov?“

„Tu-le je,“ in mi poda listek.

„Sem mislila, da bi poslala komandirt, če bi prav nekaj več plačala, samo, da bi jo pismo dobilo.“

Jaz sem ji pojasnil, da nič ne pomaga poosati priporočeno, če ni več pravi naslov, ker sem vedel, da je ženici težko za denar. Zapisal sem na zadnjo stran kuverte njen naslov. Pismo pride v enem tednu nazaj, če ga ne dobi dekcle v roke. Ženica je bila s tem zadovoljna in je malo bolj pogumno pravila naprej o svoji hčeri.

„Veste nam je hudo, ker ne vemo nič gotovega o nji. Noč in dan nas skrbi, da še spati ne moremo. Bog zna, ali je zdrava ali bolna. Morda se ji je kaj takega pripetilo, kar se včasih zgodi dekletom; četudi je bila doma prav pametna. Pa mesto je mesto; tam je vse mogoče. In zdaj jo je sram priti domov in noče pisati, da bi je ne mogli iti obiskat in da ne bi zvedeli doma o njeni sramoti. — Seveda je to nekaj strašnega. Bog ve, kod se potiče in kako hudo se ji godi. Naj bi prišla rajši domov. Četudi je nam doma hudo, vendar bomo že kako. Tam pa lahko od vsega hudega konec vzame. — Oh, oh, kako je to hudo!“

In dobri ženici so se porosile oči. Česa vsega ne zmore materino srce! Kdo more zmeriti in prav ceniti njegovo gorko ljubav do lastnih otrok pa naj bodo dobri ali hudobni. In čim večja je otrokova nesreča, tem večja je materina ljubav in skrb za otroka. Materino skrbno oko jih čuva doma in jih spremlja v hladno tujino. Neumorno se ozira za otroci, dokler ne ugasne njegov mili žar. —

Točno za teden dni se je oglasila ženica in s strahom vprašala po pismu. Dotično pismo ni prišlo nazaj, pač pa je bila že hči odpisala. Kakor je zagledala pismo in pisavo naslova, se ji je razjasnil zgubani obraz, oko ji je veselja zažarelo in ni se mogla vzdržati vzklika.

„O, to je Lizika pisala, naša Lizika!“

Urno je odnesla pismo domov, ker sama ni znala čitati, drugim pa ni mogla zaupati skrivnosti.

Pozneje mi je pravila, da se ni nič hudega pripetilo hčeri, samo službo je izpremenila, zato je niso pisma dobila.

In še danes mi je dobra ženica hvaležna, ker sem ji našel — zgubljeno hčer.

SAMKO CVETKOV:

SRCA NEMIR.

Kriče galebi nad prostranim morjem,
ko solnce tone v dalji za gorami
in zadnji žarki mrejo nad obzorjem;
ko mirna noč se vlega nad vodami,
potihne slavcev petje nad podoljem
in svit zvezda naravo vso omami.
Le moje srce nikdar nima mira,
samo vzdihuje, za teboj umira.

Morja globine ne poznajo spanja
in njih vladarji nepoznani silni.
Srce nemirno moje vedno sanja,
in polni ga solza potok obilni,
beseda sladka žalosti ne vklanja,
nikjer ne sije žarek mu rešilni.
Tebe ljubeča duša vedno čaka,
srce je bolno in za taboj plaka.

Zakaj ne nehajo težki spomini,
kot solza se suši v očeh pekoča,
kot solnce gasne na gora višini,
umira reka v morju vsa deroča?
Zakaj ni leka srca bolečini,
ki jo zada ljubezen duše vroča?
Le ti si lek blažilen rane klete,
le ti, devica, sladko moje dete!

Al tebe ni, da zdraviš moje rane:
iz srca tvojega je ni besede,
da znova dvigne nade pokopane,
da zopet vstanejo iz srca srede,
umro boli od ljubavi zadane.
No ti, o sladka mana, cvet resede,
na rokah drugega mi srečna bodi —
a tvoja pot srce — do groba vodi.

MILKA POGAČIČ:

EVGEN.

Lep, vitek dečko sedi sam v prvi klopi, bistro in odprto mi gleda v oči, majhne roke je složil na klop — on edini kakor bi znal kako se mora ponašati v šoli . . .

Sam Bog ve, kako je zgrešil k meni, — ker naj že gre pri vpisovanju po redu ali po slučaju, name pride vse in samo tisto, česar nihče drugi ne mara. Če bi stanovala pri Savi, gotovo bi me namestili na gornjemestno šolo, in tam kjer sem, mi dajo „b“ ali če je „c“ razred „c:“ zamazanci, raztrganci in tisti, ki pona-vljajo, se naberejo v moj razred, — in jaz — se seveda jezim. Prvi dan se prepiram z „voditeljem“ in s kolegi; včasih manj, včasih bolj ostro sprašujem vse po vrsti: zakaj ravno meni in vedno meni? Drugi, tretji dan moja jeza ponehava, čez par dni sprašujem to že z isto resignacijo, s katero sprašujem življenje zakaj dariva ravno mene in vedno mene s tolikimi jadi? . . . Pa ker nihče ne odgovarja, odločim zopet čakati, dokler ne pridem tja, kjer mi bodo odgovorili na vse to, česar na temu svetu ne razumem. In potem — prej ko se zavem že najdejo mali siromaki pot do mojega srca in jaz začnem trkati po njihovem, mirim se z osodo . . . in nosim svoj križ, da mi bo laglje — pevajoč! —

Da, čudo se je zgodilo! Mali Evgen, lep, čist fino oblečen — pa so ga zapisali v moj razred! Kar svojim lastnim očem ne verjamem in čakam, da se bo zdaj zdaj odkrilo, da ta deček ne spada k meni. Ali on vendar ostane. Ravno pred menoj sedi in me gleda s svojimi veselimi, odprtimi očmi tako zaupljivo, da mi je milo obrniti pogled vanj. Zdi se mi, kakor da od kalnih vod pristopam k bistremu studentu in kakor da se mi duša umije v njem.

Nekaj toplega in sigurnega struji od tega malega, ves je tako veder in zadovoljen, šolsko znanje upija z največjim zanimanjem in če se dogodi, da moram grmeti nad njegove tovarise, me gleda on nekako zvito, kakor da bi hotel reči: Kregaj se, kolikor te je volja, jaz vem, da ne misliš, tako hudo! —

Na seji se toži „voditelj“, da odhajajo naši učenci z velikim hrupom iz šole in da se naganjajo po cesti in ves učiteljski zbor upira oči va-me. Seveda, da so bili to zopet moji učenci, — kateri

bi bili, če ne moji? — Ravno pred par dnevi sem jih vodila iz šole, ko je prinesla nesreča vojaško godbo mimo. Vojaki so zaigrali in moji izvoljenci so z urnebeskim krikom „hura“ bežali za njo. Nisem čutila poklica v sebi oponašati kokljo, ktera je izvalila račice, pa so ji prvikrat odplavale po vodi, kamor ona ne more za njimi, — pa sem se odtihotapila proč in moram reči nekako zadovoljna v duši, da mojo čedo vsaj glasba gane. Naravno na seji ne smem priznati tega, pa skesano soglašam s tem, da mora vsak član učiteljskega zbora svoj razred voditi do vogla prve ulice, tako da se taki nepristojni prizori ne bodo več ponavljali pred šolo. Rada bi vprašala, kdo bo prevzel odgovornost za nepristojnosti, ki se bodo dogajale onostran vogla, ali spoznavam, da je bolje modro molčati.

Pa tako vodim svojo četo do predpisane meje in prosim v duši vse godbe od vojaške pa do veteranske, naj ne pridejo meni vštric, ker če bi prišle pa zaigrale, vem da bi moji učenci malo marali za zaključke učiteljskega zbora.

A moj Evgen stopa poleg mene v prvi vrsti in vsak čas kaj izprašuje, ni mu zadosti, kar je slišal v šoli in vprašuje tako zaupljivo, kakor da se mu niti sanja ne, da bi mogel spraševati tudi zastonj. Naenkrat se zastavi in ves razred se zastavi ž njim. On se je zagledal z veselim in sjajnim pogledom v ženo, ki je stala na ulici in je z ravno tako veselim in sjajnim pogledom gledala dečka. In kakor, da ju nekaj privlači, v oni isti hip sta zbežala eden k drugemu. Ona je postavila na tlak veliko plitko košaro, v kateri perice raznašajo perilo a on se je privil k njej mehko in gibko, kakor mlada mačica, kadar jo gladiš.

In takrat mi je postalo jasno, zakaj je Evgen tako siguren in vesel. Čutila sem, da raste v oni neizrekljivi ljubezni, ki jo daje samo mati, ali prava mati! In bilo mi je nekako žal onih mojih divjakov, ki žive brez te svetlobe.

In poznejše sem ju videla večkrat, kako gresta eden z drugim, — ona s svojo košaro, a on s torbo na hrbtu, vselej na tisti strani, kjer ni bilo košare, da se drži lahko materi za roko. Mališ je razstavljal noge, da bi mu bili koraki čim večji, ona je korakala drobno in tako sta šla po ulici živahno razgovarajoč, kakor da se nista vsaj par dni videla in kakor da razun njih dvoje ni nikogar več na svetu. Ko sta prišla do šole, postavila je ona košaro na zemljo, potem je še enkrat poravnala obleko na njemu, še enkrat pogledala, če je v torbici vse v redu, če je ruticn v žepu, pogladila ga je po licu in — zdaj kakor da sta začela razmišljevati kdo bo prej odšel. On je še vedno našel kakšea vzrok, da se pritisne k nji, ona je še vedno našla kakšno nit na njegovih obleki, ktero je morala sneti, dokler končno ni odšel Evgen v šolo. Še le potem je vzdignila mati svojo košaro in odšla po svojem poslu...

No med svojimi tovariši je bil Evgen nekako osamljen. Poleg njega sedi drug dečko ali nikdar ju ne vidim, da bi razgo-

varjala. Če njegov sosed kaj potrebuje, on prosi one, ki sede v drugi klopi za njim in zdi se, kakor da ne vidi, kako mu ponuja Evgen, kar potrebuje. V igri, med prestanko ne gre nihče k njemu; če ne pride mati ponj, on se pridruži meni ali pa gre sam domov in potem slišim vedno tam iz zadnjih vrst porogljiv smeh. „Danes pójde punčka sama domu“, pravi eden in jaz poznam po glasu, da je Lovro, velik paglavec, ki že dve leti sedi v prvem razredu. Da zaprečim take opazke grem drugič za njim, ali ta politika ne koristi, ker se čujejo zdaj iz prvih vrst. Bojim se, da bom stvar pogoršala, če se očitno potegnem za Evgena, pa se bolj brigam zato, da zvem, kako delujejo taki posmeški tovarišev nanj. — Hvala Bogu, prav nič. On jih prenaša popolnoma mirno in sam mi razlaga, da so tovariši hudobni in da jim je žal, ker „me ima mama jako, jako rada.“ — In ker se niti Evgen niti jaz ne razburjava preneha se moja družba brigati zato, če gre „punčka“ sama domu ali ne; prijateljstva ne čutijo zanj ali puste ga pri miru in nič več ga ne dražijo.

Pa menda bi bilo tudi pri tem ostalo, da ni prišel enkrat Lovro z obvezano glavo v šolo. Poduk se je že pričel in on pride k meni in izjeclja nekaj, da ni mogel priti prej, ali tega ni hotel reči zakaj je zakasnil. Vprašam ga, kaj mu je na glavi, on molči ali nekdo drug iz razreda zavpije: Mati ga je...

In vse one oči so gledale Lovreta mirno in brez zanimanja, kakor da ni to nič nenavadnega, samo Evgenove so se, razširile v silnem čudenju.

„Vidiš, Lovro, zakaj ne poslušáš matere,“ pripomnim. „Ali te jako boli? Ali si si izpral rano?“ vprašam, ko vidim krvave lise na obvezi. „In s čim si se obvezal, s kakšno grdo, umazano cunjo!“

„Jaz imam čisto rutico,“ pravi Evgen, skoči iz klopi k Lovru ali Lovro je, kakor da bi podivjal. Surovo odrine Evgena in zbeži v svojo klop.

Imela sem mnogo dela predno sem pripravila Lovra tako daleč, da je šel z menoj k vodovodu in da si je pustil izprati rano, ki ni bila ravno velika. Zdi se mi, da sta ga Evgenova ponudba in moj opomin bolj zapekla, ker odzdaj ni izpustil nobene prilike, da ne bi Evgena podražil, da mu ne bi storil kaj žalega, kjer in kar je mogel.

A jaz vem, da trpi od želje za ljubeznijo, v kteri živi Evgen in da ga zato sovraži, pa imam mnogo truda, da pazim, da ne bi prišlo do kakšnega resnejšega napadaja.

II.

Bila je doba Burov in Angležev. Vsi učenci na naši šoli so živo sledili dogodke v Afriki ali moji seveda najbolj. Lovro se je celo jako zanimal, na kakšen način bi se prišlo najprej Burov v pomoč in bil je silno žalosten, ko sem mu na zemljevidu dokazovala, da je za hitro pomoč vendar malo predaleč iz Za-

greba v Afriko. Da ga potolažim, sem mu verno pripovedovala o vsaki zmagi Bura. — To je, mimogrede bodi rečeno, vedel že prej in je pripovedoval sošolcem in tudi če sem mu prinesla kdaj izrezek iz časopisa, je čital novice vsem drugim. — In glej, kar se ni doseglo cele dve leti, prišlo je zdaj samo od sebe, da nisem niti vedela kako. Lovro se je naučil izvrstno čitati!...

Naenkrat — menda zato, ker so bili Angleži predaleč — poiskali in našli so naši učenci sovražnika malo bližje. Nek paglavec je trdil resno, da „a“ razred „drži z Angleži“ in jaz sem opazila, kako so vsa ta mlada vroča srca vzkipela mržnje do svojih tovarišev v „a“ razredu. V razgovore o vojski sem modro vpletala vse nazore Berte Suttnerjeve, slikala sem jim strahoto in podivjanost vojske, ali malo sem dosegla. Zdelo se mi je celo, da gubim njihovo prijateljstvo, ki sem ga komaj malo pridobila.

Končno — kljub vsemu treznemu razlaganju so se sovražniki vendar vdarili. Tam nekje v gozdu izven mesta se je razvil hud boj in se je končal s tem, da so prišli drug dan učenci „a“ in „b“ razreda taki v šolo, kakor se pač prihaja iz boja. V mojem razredu je bilo lahko in težko ranjenih; nekteri so prišli z obvezanimi glavami, nekterim je bilo lice izpraskano in roke a pri drugih je kazala samo obleka v kakšnem opravila so preživeli četrtek. Ali vsi so izgledali tako zadovoljno, kakor da so zvršili velike čine in ponosno so mi pripovedovali o vseh posameznostih bitke, v kateri so Buri sijajno zmagali, pa so se čudili ko je stopil v sobo kmet in je tožil, da so mu bojujoče stranke razbile okno ter je zahteval odškodnino.

Začela se je preiskava in odkrila je vse one posameznosti, o katerih so krivičniki tako molčali. Engleži so bežali pred Buri pa so se skrili v neko dvorišče. Lovro, burski general je ukazal svoji četi naj premagajo trdnjavo in z vojnim krikom „smrt Engležom“ so začeli bombardirati pribežališče Engležov. Kamenje je letelo čez plot v dvorišče, ali kakor je že navadno, da vsak strel ne pogodi cilja — nek kamen se je zaletel v okno. Sodba je glasila tako: Bojujoče stranke plačajo vojno odškodnino, generali ostanejo čez opoldne v zaporu in potem sledi še skupen zatvor Burov in Angležev.

Seveda, drugače niti biti ne more. Kdor je kriv naj bo kaznovan. Tako mislim gledajoč Lovra, ki mirno prepisuje iz knjige in večkrat gleda na me ter se pri tem porogljivo smehlja. Stavila bi ne vem kaj, da se vprašuje, kaj sem jaz zakrivila, da sedim zdaj z njim v suženjstvu. Prepričana sem, da me obžaluje, da nisem bila vsaj v vojski, ko že moram biti v zaporu in kakor da mi hoče reči: drugič bodi ti general, ako bo prišlo do preiskav in kazni, sedela boš sama.

„Slišiš, Lovro“, ga vprašam, „zakaj nisi tudi Evgena povabil na vojsko?“

Lovro se prezirno nasmehne, pa mi odgovori: „Kam bi šel on brez Evgenovke a bogme, ona se — ženska ne bo pretepala z nami!

„Seveda, take važne stvari morajo dečki sami obaviti.“ pritrdim jaz. Pa reci, zakaj imenuješ ti njegovo mater tako nekako prezirno Evgenovka in zakaj se ji vedno izsmehuješ?

„Hm tako, ko je tako“ — menca on in ne ve naprej.

„Misliš, ker ni taka, kakor so druge matere.“

„Da,“ pritrди Lovro živahno. „Mi vsi hodimo sami v šolo in iz šole a ona dela take komedije ž njim. Zakaj ga vodi za roko, kakor da še hoditi ne zna, kakor da je punčka.

„A tebi to ni prav?“

„Ho, meni je vse eno, naj ga na rokah nosi, če hoče!“

„In zakaj se jeziš?“

„Kaj bi se jezil,“ pravi junaški general in glas se mu tresе od razburjenja.

„Kaj ne Lovro, tvoja mati te nima rada,“ pravim tiho in Lovro pobesi glavo. Nekaj mu zatrepeče okrog ust in kakor da me nekaj vleče k njemu. Sedem poleg njega in mislim, da mu moram pripovedovati, da niso vsi ljudje enaki, niti vse matere ali da vendar vse ljubijo svoje otroke; razloček je samo ta, da jih imajo nekatere več, pa se ne morejo brigati in baviti z vsakim toliko, kakor Evgenova mati, ki ima samo njega. Iz Lovretovega obraza vidim, da mi sicer ne verjame vse ali da mu je vendar lepo poslušati me.

III.

Tudi v ta moj majhni svet sezajo valovi, ki jih je tam zunaj razburkal predpust. Seveda ti valovi so slabi ali slaba je tudi pečina, ob katero udarjajo.

Včasih mi je grenko in zoprno gledati učenčka, ki prihaja v pondeljek bled in zaspan v šolo, pa mi pravi na pol truden, na pol ponosen, da je bil na „balu“. — Molčim — kaj naj tudi rečem. Tudi ti siromaki hočejo iziti enkrat iz svoje mračne bede v sijaj in v bučno veselje; oni ne iščejo elegantnosti, plinskih svetilk in blagoglasnega orkestra, petrolejke jim zadostujejo in dva-tri tamburaša. In ljubezen starišev hoče, da se poveselijo tudi otroci. Naj jedo, naj pijejo, ko že ne plešejo!

Nekega pondeljka je prišel Evgen bled in zaspan v šolo. Njegovi veseli pogledi, svežost njegovega lica, mi manjka in njegovo neprestano zdehanje me jezi . . .

„Kaj si bil tudi ti na „balu“?“ ga vprašam — on trudno vstane, prikimne in meni seže neho hladno razočaranje v dušo. Nečem dalje izpraševati, siliti se moram, da bom zbrana a vendar neprestano mislim na Evgenovko in se jezim na njo in na - se. Končno — zakaj naj ji zamerim — hotela se je malo razveseliti, naplesati se enkrat v letu in komu naj pusti ljubljenega sina. In resno si dokazujem, da je to čisto brez vsacega pomena in da se ne bo več ponavljalo.

Ali drugi pondeljek se priplazi Evgen ravno tako truden in bled v šolo in to se ponavlja cel predpust vsak pondeljek in po vsakem prazniku — a boli me sprememba, ki jo opažam na njemu. Postal je zamišljen in tih, njegove vesele oči so se prepogle za neko meglo in on je samo s telesom v šoli. Niti ne poslušaj, kar učim, niti ne pazi, kaj ga vprašam. Sprehajam se pred šolo in čakam, da pride. On prihaja, kakor vselej z materjo ali zdi se mi da mališ ne stopa več tako veselo in poskočno poleg nje in tudi slovo ni več tako težko. — Še bolj me čudi, da Evgen ne hodi sam domov, če ne pride mati ponj. Zdaj se mu priključuje kakšen sošolec in nekoč sem zapazila celo Lovreta, kako koraka ž njim!

Slutim, da se nekaha nevihta zbira nad Evgenovo glavo in — pogodila sem! . . .

Računamo — prava tortura! Da so tri jabolka v žepu, v rokah ali na tujem oknu to moji pritlikovci razumejo ali da morejo biti tri jabolka v treh jabolkah enkrat, v šestih jabolkah dvakrat i. t. d. zapopadena to jim ne gre v glavo. In bolj kakor se kapriciram, da jim dokažem, da so tri jabolka v treh jabolkah prav resnično enkrat zapopadene, tembolj so oni ravnodušni za mojo trditev. Ta ali oni me gleda, kakor da bi hotel reči: oh, pa kaj to mene briga — a Lovro — on se živahno kratkočasi z nekim papirjem.

„Hej, Lovro,“ zakličem, „pojdi sem. Ti gotovo veš, da so tri jabolka v treh jabolkah enkrat, pa daj razložiti to namesto mene tvojim tovarišem.“

Obotavlja se vzdigne Lovro pa koraka med klopami proti katedri. Ko je šel mimo Evgena, palo je nekaj belega v njegovo klop. Jaz stopim doli — kaj je to? vprašam a Eugen me samo sanjavo pogleda.

Vzdignem tisti papir, ki je lezal poleg njego pa vidim, da je to „nebo in peklo“, zabava, ki je v modi vsako zimo, ko učenci še ne vedo s čim bi si krajšali čas dokler ne pride saisona „frnikulj“, ki se začne vsako leto v zgodni pomladi.

Pogledam Lovreta. On stoji pred menoj ves zažarjan v lice, pa škili na „nebo in peklo“ — a Evgen stoji v svoji klopi in molči.

„Zakaj si mu to vrgel?“ vprašam in nikoli ne bom pozabila, kako me je Lovro pogledal. Bilo je nekaj dobrega in sramežljivega v njegovih očeh, nekaj — rekla bi — finega in nežnega, ko jih je obrnil k Evgenu in — jaz sem razumela.

Morala sem pogladiti ono kuštravo Lovretovo glavo — tako od srca pogladiti in odgrniti mu s čela one lase, ki jih nikoli ne pogladi materina roka. In tiho, tiho vprašam: „Kaj ne, ti si ga hotel razveseliti?“

A on povzdigne oči k meni, pa sikne med zobmi nekako jezno. „Evgenovka se moži!“

Ne vem, kaj pravijo šolski predpisi, kako naj postopa učiteljica v takih prilikah — ako se ne motim, potegnila sem k sebi ono bučasto Lovretovo glavo in ko bi bila tisti hip poskušala srečo s tisto igro, ki jo je vrgel on svojemu žalostnemu tovarišu, gotovo bi se mi bilo odprl košček nebes. In mislim si, da se svet še ne bo podrl, če moji učenci en dan poznejše zvedo, kolikrat so trije orehi (zaradi spremembe) zapopadeni v treh orehih, pa pustim račune pri miru in razgovarjam s temi paglavci in pripovedujem jim povesti vse tiste, ktere sem sama najrajše poslušala, dokler sem bila še otrok. Hej, kako so veseli in jaz skoro pozabim na Evgenovo žalost. Ali Lovro me razume!

IV.

„Gospodična, vi imate enega jako porednega učenca v vaši šoli,“ mi pravi mlad, delavsko oblečen človek, ki je pred šolo očividno na me čakal.

„Enega?“ vprašam. „Da resnico povem, takih je več, ki niso ravno, kakor bi želela. Nu, ktereга mislite in kaj je napravil?“

Po prvi zadregi mi pripoveduje človek, da eden od učencev kriči razne psovke za njim na ulici, včeraj da je celo kamenje metal za njim. „Prosim vas, da ga ostro kaznujete,“ konča z razburjenim glasom, ker če ga dobim . . .“

„Morala bi vedeti, kdo je.“

„Velik je, lahko bi bil že v tretjem razredu. Ha, tukaj je!“ klikne in zagrabi mojega Lovreta za tilnik. „To je, čakaj zdaj ti bom pokazal . . .“

„Pustite ga“, pravim tudi jaz razburjeno.

„Ne bo vas več žalil, ga bom že kaznovala.“

Človek spusti Lovreta a on odleti, kakor strela v šolo. Obečavši, da bom krivičnika strogo kaznovala, odslovim tožnika, grem pred svoj razred in pokličem Lovreta ven. Morala sem ga klicati dvakrat in še potem dolgo čakati, da je prišel ven.

„Dragi Lovro, kaj si zopet storil? Kaj je res, da onemu gospodu ne daš miru, da ga psuješ in da celo kamenje mečeš za njim?“

„Res je“, pravi Lovro tiho.

„In zakaj za božjo voljo! to vendar veš, da se to ne sme.“ Molk.

„Kaj ti je storil?“

In zopet molk.

„Ti ga sploh niti ne poznaš?“

„Poznam ga,“ pravi on počasi.

„Pa kdo je?“

„To je tisti, ki hoče oženiti Evgenovko . . .“

In zdaj se je začel pogovor gotovo eden najčudnejših kar jih je bilo kdaj med učiteljico in med učencem. Lovro trdi, da je ta človek čisto odveč ne samo za Evgenovko ampak za cel svet in zdi se mi, da je Lovro globoko prepričan, da bi bilo

najboljše, če bi se ta nebo digatreba od vseh strani obsul z kamenjem. „In ta Evgenovka kaj ji je treba moža?!“ — zaključi Lovro prezirno in jezno.

Prav za prav ne vem kaj naj bi odgovorila na to vprašanje, končno pravim, da dela Evgenovka to morda ravno zaradi Evgena. Tako dela mnogo mater, možijo se v drugič, da dobijo otroci očeta, ki pomaga skrbeti za nje. Pa bo najbrž tudi Evgenu potem boljše.

„O njemu je bilo popolnoma dobro,“ me prekine Lovro.

„To ti misliš, dragi moj. Glavno je, kaj Evgenovka misli. . . . Veš kaj, jaz jo bom vprašala.“

„Boste res?“ Kar oddahnil si je in se razgovoril kar v eni sapi. „Recite ji, naj tega nikar ne stori. Saj se potem lahko mož, ko bo Evgen odrasel,“ mi je naročeval.

„Da, bom, vse ji bom rekla. Ali kaj naj s teboj počnem. Morala bi te kaznovati.“

„Pa dobro,“ pravi on in zopet je tisti stari Lovro, ki ne mara za kazni in za opomine.

„Veš kaj“, se domislim jaz. „Ti boš tega gospoda. . . .“

„Fff . . . gospoda. . . .“

„No?“

„Kakšen je to gospod, ki siromaku mater krade!“

„Veš kaj,“ nadaljujem jaz odločno, „ti ga ne boš nobenkrat več razžalil, tako dolgo ne, dokler ne bom govorila jaz z Evgenovko. Potem bomo dalje sklepali. Boš miren, boš čakal? Obljubi, ti si pošten fant, jaz ti bom verjela.“

Lovro se malo pomišlja, potem se odloči. „Obljubim,“ pravi trdo.

In midva greva v šolo na delo. Meni je tako lepo in milo a vendar nekako zamišljeno opazujem Lovreta. Kako trdi Turgenjev nekje — da je v vsakemu človeku nekaj ali od Don Chichota ali od Hamleta. Moj Lovro je dobil velik kos Don Chichota — eden bo od onih, ki živijo za druge. In prvokrat vidim, koliko dobrote je v njegovih očeh, pa se mi zdi, da gre nekaj svetlega od njega, od tega amaznega paglavca. Zdi se mi, kakor da sega ta svetloba vse tja do Evgena in kadar me pogleda čutim, da me veže ž njim čvrsta vez v obrano srca, ki trpi in molči! . . .

V.

Nikakor se ne morem nameriti na Evgenovko. Mali prihaja sam v šolo, tiho seda na svoje mesto in sanja z odprtimi očmi a Lovro pogleduje iz svojega kota nekako nepotrpežljivo na me. Vem, rad bi me vprašal: pa kdaj boš storila, kar si obljubovala? Težka stvar je to, taka obljuba.

Končno najdem Evgenovko, t. j. poiskala sem jo v njeni domačiji in našla jo v kuhinji pri perilu. Opazivši me se je vsa vznemirila in obrisala mokre roke v predpasnik. — „O, gospo-

dična, gospodična,“ govorila je v zadregi, „prosim ivolite v sobo.“ Odvezala si je predpasnik in ga vrgla v kot ter mi odpirala vrata. Vstopim v majhno sobo s priprostim pobistjem, kjer se je ali vse kar svetilo in dišalo od reda in čistoče a nisem imela niti časa, da se prav razgledam.

Oko se mi je zastavilo na moškem klobuku in suknji, ki je visela v enem kotu, doli na podu so stali moški čevlji in — bilo mi je jasno, da je bila naloga, katero mi je naložil Lovro, odveč.

„Vprašati sem vas prišla,“ sem rekla precej v zadregi, „če ne bi hoteli tudi meni prati perilo.“

„Kako ne, gospodična,“ klikne ona, „tudi če bi imela preveč posla raje bi druge pustila, kakor vas. Saj vi ste tako dobri z mojim Evgenom!“

„A kje je Evgen?“

„Ravno malo prej sem ga poslala, da bi Janku — — —“ trenotek je zmedeno molčala, potem je nadaljevala: „takoj pride.“

„Nekako slab se mi zdi, bolan?“

„Janko?“ — vpraša živahno.

„Ne, Evgen. Čisto spremenil se je.“

„Da,“ odgovori ona mirnejše. „Ne vem kaj mu je, ničesar ne je. Morala bom ž njim k zdravniku, samo to je, človek tako težko pusti delo.“

„Zdaj ga že dolgo niste spremili v šolo, zdi se mi, da je bilo to prej vašemu sinu jako milo.“

„Oh, gospodična, povedala vam bom, kako je,“ začne ona odločno. „Prej sem bila sama, pa sem mogla samo sina paziti in gladiti — a zdaj imam tudi „njega“. On je na delu, nositi mu moram zajutrak tako da ne morem spremljati Evgena. Tako hudo mi je, Evgen se nikakor neče priučiti nanj, čeprav ga ima on tako rad. Tudi z menoj je dober. Kar zasluži, vse prinese in da, ničesar sam ne potroši čisto drugačen je, kakor ranjki.“

Kako so se ji oči svetile, ko je to govorila! — Da, da preveč je gledala Janka, da bi opazila, kaj se dogaja z Evgenom. Ogledam se po sobi in zdi se mi, kakor da ga vidim tam v kotu, kako sedi tiho in nepremično, kakor senca, stisnjen in zgrbljen in kako gleda na svojo mater, ki nima več časa zanj.

Poslovim se in grem. Ko stopim v vežo zagledam pred hišo Evgena in — Lovreta. Ne vem zakaj — ali nisem mogla stopiti pred ta dva. Moj Don Chichot, nosi cekar, iz kterega molita dva lonca. Zdaj daje cekar Evgenu: „Samo mi povej, kdaj boš spet moral nositi kosilo, pa pojdem jaz s teboj.“

Mali nekaj zamrmlja, menda se je zahvalil, in jo zavije v vežo. Čisto zraven mene je šel ali opazil me ni. Ko sem bila na ulici, vidim Lovreta, kako stopa pred menoj. Obe roke je vtaknil v žep, sklonil glavo, pa gre leno in zamišljeno.

Jaz se na tihem obotavljam in odgajam, da bi govorila z Lovretom, ali kaj bi odgajala, ko nič ne pomaga. Obljubila sem.

„Lovro“, prašam enkrat v šoli. „Ali ne bi mogel ostati ob štirih z menoj v šoli, mi boš pomagal špičiti svinčnike,“ pravim in on prikima.

Špičimo, špičimo, tiho in pridno. Razmišljam kaj in kako naj mu rečem, ko me on prehití.

„Bili ste pri Evgenovki, kaj ne?“

„Kaj veš?“

„Evgen mi je povedal.“

„Potem ti je menda tudi rekel, da — —“

„Vem,“ pravi Lovro. „On“ se je že priselil k Evgenovki,“ pripomni razburjeno.

„Da, glej zakasnila sva.“

„Hm, ne bi bilo prepozno, če bi ga spodila od koder je prišel.“

„Če bi hotela! Ali ona pravi, da je jako dober in pošten človek in da ima Evgena zelo rad.“

„E kaj, če bi bil pošten, ne bi jemal matere temu siromaku . . .“

In kakorkoli sem tudi stvar vrtela, Lovro se ne da omeščati ampak ostane pri tem, da Evgenovka ne potrebuje moža in da ta Janko ni pošten, drugače ne bi bilo vsega tega.

Pustim ga da govori in gledam, kako z jeznimi rezi reže svinčnike, da se špice vedno iz nova lomijo.

„Slišiš ti, ti morda tudi Evgenu tako govoriš.“

„O, to ne,“ klikne Lovro in me bistro pogleda. „Zakaj bi ga še jaz mučil!“

„Prav imaš, s tem bi ga samo mučil. Ti si prav pameten človek . . . A kaj mu praviš?“

„Hm, pa ravno to, kar pravite vi — da je že tako!“

„In da ga ima mati vseeno rada . . .“

„Ah, kaj ga bi imela rada. Če bi ga imela rada, ne bi tega storila.“

„No, tega mu menda ne boš rekel.“

„Njemu ne.“

„Ampak kako?“

„Tako, kakor vi pravite, čeprav ni res! Bogme ni!“ trdi Lovro in gleda me karajoče, češ vedno nas opominjaš, naj ne lažemo in zdaj mi sama svetuješ, naj se lažem.“

Dosti truda me je stalo dokler sem ga pripravila do tega, da je pripustil mogočnost, da ima Evgenovka rada sina, kakor prej, čeprav je vzela Janka, da bi mogla boljše skrbeti za Evgena. Potem sva se dogovarjala, kako bi petolažila malega siromaka, ad bi bil vesel in bister, kakor prej.

„Dá, če bi bil on drugačen, da ga ni Evgenovka naučila na to, da ji je vedno za petami! Vzel bi ga s seboj, kadar grem v gozd.“

„Na boj morda?“ pripomnim jaz.

„O, jaz se nič več ne pretejavam. Kar tako grem v gozd, kadarkoli utegnem. Oh, ali je lepo tam, če bi vedeli . . .“ In moj divji Lovro mi pripoveduje nekako nežno in pristrčno o vsemu, kar vidi v gozdu in vedno ponavlja: če bi Evgen to videl, če bi on tam hodil . . .

Dnevi hitijo in skoro vsaki prinaša neko milo, lepo malenkost s katero hoče Lovro potolažiti in razveseliti Evgena, — da skoraj ne spognam v njem nič več onega nekdanjega hajduka. Pred in po uri se vrti okrog Evgenove klopi, kadar odhajajo, daje mu klobuk in torbo, poravnava obleko na njem, kakor je delala to prej Evgenovka, spremlja ga domov, donese mu kak gozdni cvet . . ., a jaz čakam in pazim, kdaj bo Evgen to opazil in pokazal, da mu je to prijetno in milo. Zastonj. Dečko je tak kakor da se je spremenil v senco, ki prihaja odhaja in . . . včasih, ko gledam, kako počasi hodi, kako so mu prsa upadla, kako je bled, suh in utrujen, slutim, da bo naenkrat izginil, kakor senca in srce se mi zgane od bolečine. Večkrat se mi zdi, kakor da čitam v Lovretovih očeh iste misli in potem oba on in jaz podvojliva najino pazljivost.

In — nekega jutra ostane njegovo mesto prazno.

„Boln je,“ zašepeče mi Lovro a jaz ga tolažim, da bo Evgen prišel morda dopoldne.

Popoldne položi Lovro pred me šopek gozdnih cvetlic, pa pravi: „Morda ga bo veselilo.“

Razumela sem ga in nehote mu dam roko. — Pojdem tja. A ti?“

„Ne smem tja. „On“ bi me.“

„Nič se ne boj, pojdeva skupaj.“

In ko sva prišla in stopila pred njegovo ležišče a on naji je gledal s svojimi velikimi očmi ki so se svetile v neki čudni svetlobi in se nama je smehljal z nekim čudnim nasmehom, začutila sem naenkrat v svoji roki Lovretovo roko — a ona se je tresla in se krčevito stiskala . . .

Obiskovala sva ga vsak dan. Tudi če sama ne bi bila hotela iti, če me ne bi lastno srce vleklo k malemu bolniku, morala bi bila iti že zaradi Lovreta, ki je vsak dan stopil pred me, ko so se učenci razšli in ko sem se napotila proti doma in gledal me je s pogledom, v katerem je bilo nekaj od one slepe, pasje udanosti . . .

Ali — dolgo ga nisva obiskovala. Zaspal je . . .

VI.

Ne morem se priučiti na to misel, da ne bo prišel nič več, da ne bo sedel nikdar več tukaj na temu praznemu prostoru od koder me je gledal tako vedro in veselo, kjer sem ga opazovala in videla da se ne more priučiti na ono, kar je tako iz temelja spremenilo in pretreslo njegovo življenje.

Vsi smo nekako tihi, a najtišji je Lovro. Ko gre na svoj prostor mimo prve klopi, vselej pogladi z roko Evgenovo klop, potem se stisne v svoj kot, položi roke na klop in se ne gane doleler ga na pokličem.

Minilo je nekoliko dni. V sobi je tišina, dečki pišejo, — kar nekdo tiho potrka na vrata in v sobo stopi — Evgenovka! —

Prvi hip jo nisem niti spoznala, tako je bila prepadena in postarana. S počasnimi težkimi koraki se je privlekla k meni in se kakor vsa onemogla naslonila na peč . . . Tako rada bi ji bila nekaj rekla ali v grlu me je nekaj stisnilo, samo roko sem ji dala in ona jo je stisnila krčevito.

„Prišla sem, da se vam zahvalim,“ zašepeče tiho, „in prosim vas . . . par njegovih šolskih zvezkov za spomin . . .“

Poiščem teke in jih ji dam a ona jih vzame iz mojih rok pa jih pritisne na srce. Trenotek je stala tako in gledala in stiskala sinove teke, potem se ozre po klopeh.

„Kje je sedel?“ zajecija in jaz ji pokažem prazno Evgenovo mesto.

A ona se je zgrudila, stisnila v tisto prvo klop, pritisnila ustnice na ono mesto, kamor je on polagal svoje majhne rokice in zamolkli, strašni jok se je razlegel po sobi . . .

A mi smo stali tihi in nemi s povešenimi glavami, kakor pred nekaj težkim in velikim in svetim, kar se vzdiga iz matrinega srca in napolnjuje ves ta prostor okoli nas in zdi se nam, da se je potemnila dnevna svetloba . . .

Končno ona vstane, zamahne z roko in gre proti vratom. Gledam za njo in vidim, Lovro je skočil pred njo, obraz mu je zategnjen, ustnice se gibajo ali nobenega glasu ni iz njegovih ust. Potem se hitro obrne, prime za kljuko in odpre vrata in ko je ona odšla ven, zaloputne vrata.

„Zdaj!“ klikne in jaz vidim okrog njegovih ustnic neko trdo prezirno črto, ktere prej ni bilo tam.

Zazvonilo je. Lovro je pobral teke, položil jih pred me na mizo, obstal, pa gleda na Evgenovo klop in že je stegnil roko, stisnil rokav med prste in se nameril, da bi obrisal z laktom materine solze v Evgenove klopi — ali roka mu omahne.

Dragi, junaški moj Lovro! Kako so se mi zdeli njegovi lasje mehki pod mojimi rokami a on je stisnil svoje obraz v mojo dlan in je jokal, jokal.

Pustila sem otroke domu. Razišli so se tiho, kakor še nikoli. Potem sem se vrnila nazaj v razred k Lovretu. In razgovarjala sva se dolgo, dolgo.

Bog ve, ako je vzel seboj v življenje tisto, kar sem mu hotela dati. Ali čuva in hrani ono, kar ima? Ali zna odpuščati?

VASOVANOV :

GERUŽARJI.

Slika iz naše soseske.

Pod noč sem stopil na cesto . . .
 Čež dan je bila soparica, da je puhtel iz sparjene
 zemlje neprijeten duh in zidovi so se kuhali v vročini . . .
 Nikogar ni bilo zunaj . . . tišina je samevala po celi soseski
 kakor ob nedeljskih popoldnevih . . .

Do večera nisem stopil iz hiše — nisem maral nikamor . . .
 Legel sem od dolgega časa na posteljo — in zaspal do noči . . .
 Zbudili so me ob večeru ljudje s ki so se sprehajali po
 ulici in govorili pod oknom . . .

Š klopki pred Seljakom mi je prihajala na uho mehka . . . ne-
 razločna melodija, ki je pripravna za sanjavo . . . lepo letno
 noč . . . —

Kje se je vzelo toliko ljudi . . . cela soseska jih je polna . . .
 sede pred hišami in izprehajajo se po tesni ulici . . .

Noč, prijetna in hladna, jih je izvabila — kakor mene —
 iz zaduhlih kabin, da so stopili na cesto hladit se in pogovarjat
 na klopco pred hišo . . . In v naši soseski je posebno prijetno
 zato, vsaka hiša ima svojo klopco za svoje ljudi . . . —

Stopil sem k fantom iz naše soseske, ki so stali sredi
 ceste . . .

Ravnokar so se preoblekli . . . Prišli so od dela iz rudo
 kopa . . . V jami so se napojili s težkim vzduhom — in pozna
 se fantom, da se opojajo žnjim dan na dan.

Rjavkasto umazana bledica jim je pobarvala lica, izpod oči
 jim gledajo podočne kosti, v očeh pa jim ždi mračen pogled,
 ktereга so navajeni po tesnih . . . temnih rovih, osvetljenih komaj
 malo od malih jamšaric . . .

Premočeni od težkega dela . . . napiti nezdravega zraka . . .
 v ustih in grlu jim je kosmato od prahu, ki so ga požirali, so
 prihuljeno prišli iz nizkih, mokrotnih rovov na božji dan. —

Pa so si zaželeli svežega zraka . . . in moči ki so jo pustili
 spodaj v jami ob trdih robih . . . Stopili so fantje na cesto . . .

„Kako pa danes?“ sem jih imel navado vprašati, ko so
 prišli iz rudokopa . . .

„Ej kaj . . kakor zmirom . . Samemu sebi se smilim . . po živinsko je treba, drugače je boljše, da človek v roko ne prime. —

„In včasih je tudi tako . . Vidim . . danes ne bo šlo . . Pa naj sem že len — ali napol bolan, to je nazadnje že vseeno. Ljubi se mi ne, pa pihnem luč in ležem v skriven kot, da me ne zavoha paznik . . Koncu dela me pa tovariš pokliče . . —

Drugače bi bilo pa res presurovo in živinsko . .

Kaj misliš Francelj . . osem ur mučiti se s skalovjem . . včasih pride težko in hudo, da bi butil človek z glavo, ob kamen od jeze . . resno je govoril Hanjče in oči so mu gorele vzhičeno . .

„Bež . . bež Hanjče — pusti jamo, bodi vesel da si iz nje . . Recimo kaj drugega nocoj . . Poglej — svetlo noč in fantovsko solnce — pa ti brž minejo misli: o črni jami . . Fantje, jaz bi rekel da smo ga nocoj potrebni . .“ je predlagal Štefe Omela.

Videlo se je fantom na obrazih, da so zadovoljni, kakor sladko hrepenenje jim je spremenilo vsakdanje, delavske obraze v izrazite poteze, kakor bi mislili lepe misli o svojem idealu, ki jim je skupen in veselo žive v tovarišiji skupaj . . In takrat pravijo: imajo moč in jo morajo dobiti, drugače bi nešlo z delom nikakor ne . .

Pa so poštení in dobri fantje v naši soseski . .

Le v geruž so preveč zaljubljeni, ker pravijo da jim da moč . . in poceni je. —

„Nekaj bi ti povedal“ — mi je rekel Štefe . .

„Kaj pa kaj?“

„Veš — nocoj nam manjka ravno deset krajcarjev — za našo „vodko“ . . Nikar ne misli, da bi samo — gledal — tudi nate pride vrsta, in če tudi praviš, da ne piješ še vsakega vina ne — pa praviš samo, da se bahaš . . Mi pa smo fantje odkritosrčni pa tudi odkritosrčno povemo, „zraven pa se še tudi bahamo s svojo pijačo . .

Zasmejali so se in dobro se jim je zdelo, da je povedal Štefe tako . .

„Štefe — ne bo nič . . Takšnih računov pa ne maram imeti v številu . . —

Ko bi le vedel, kaj piješ, kadar piješ geruž . . Nikoli več ne pokusiš kaplje . . Boš videl . . tako bo kakor z — onim . . očital sem jim in spomnil sem jih nečesa . .

Mlad mož, poznal sem ga še fanta — je drsal malo prej po ulici mimo . . Oče je šel žnjim in ga podpiral . . Bil je kakor v obleko ogrnjen skelet . . življenja bi se ne opazilo v njem, le pod v gube zgrnjenim čelom so mu svetile v temnih globokih jamicah plašne oči, kakor bi se bale in videle pred seboj nekaj črnega in pošastnega . . kakor bi se bale težke smrti . .

„Kaj pa je temu?“

„Kak čas ga bo spravilo . . Jama in geruž ga bosta — . . Pa ga je škoda, najboljši muzikant je bil . . Pa sta ga ubila jama in geruž . .

Pripoznal je resnico Hanjče — ni dobro, trdno ve da je resnica, sam pa je vendar — geružar . .

In zato sem jih spomnil na ta slučaj . .

„Če češ, da smo prijatelji, kar tiho s takimi nauki . . Skupaj smo se rvali po šolskih klopeh in olika ni, da bi nam sedaj profesoril. Da veš, da nam ni za tisto tvoje vbogajme, pa ga bomo vseeno . . in bomo ga. — Če te je toliko nam pa potem povej kako tako — pa boš čutil moč, ki nam jo da geruž . . govoril je po, l-ironično pol resno Štefe. —

Pa je bilo všeč tudi drugim . . zadovoljno so prikimali in vsak je segel v žep, da da dar na altar bogu — alkoholu . .

„Pa sedimo, stoje ga ne bomo luckali.“

Posedli so po stopnicah pred vežo Brinovčeve hiše . . Pa sem prisedel še jaz.

„Flipe — stopi, stopi po liter in frakelj pa še merice pelinovke ne pozabi . . Hanjče ti pa po meh. Pa bo vse skupaj . . ukazoval je vse Štefe.

„Ej sedaj pa po špirit. Bog ve kje je naša Linca . . Bo šla ponj . .

Linca . . Linca . .

Pri oknu je pogledala Štefetova sestra Luica.

„Kaj pa je.“ —

„Dol pridi — pa brž, se mudi.“

Stopila je na prag in Štefe ji je dal denar.

„Prinesi špirta . .“

„Pa že spet . . saj ste ga snoči . .“

„Tiho otrok — pa hiti . .“

Dekle je vbogalo in hitelo kupit.

Prašal sem Štefeta . .

„Pa veš, kaj je — špirit.“

„Kaj meni mari — Ne res Brinovčev: nama je le to in veva samo to: špirit, voda in pelinovka je pijača, ki se ji ne sme dati nelepe besede ali grdega priimka . . še za gospode bi bila dobra . . Pa pili bi jo, če bi jih ne bilo sram, ker je tako poceni in ker jo pijejo — delavci . .“

Flipe je prinesel steklenice, v eni je bila svitlorjava tekočina, izkuhana iz pelina in zato ji pravijo „pelinovka.“ Hanjče je privlekel iz svoje podstrešne sobe harmonike in Linca je prihitela — s špiritom.

„Alo — pa še po vode z litrom!“

In deklica je stekla k vodnjaku, natočila in prinesla vode . .

„Flipe, ti znaš, boš vlil pelinovke . .“

Linca je prinesla vode . . Za približno osminko litra so jo odlili, za drugo pa so zmešali malo pelinovke, da je postala voda v litru slabozelena . . nazadnje pa so dolili še osminko špirta . .

V obeh rokah je buškal Štefe — bil je videti posebno pripravnih rok za to delo — z dlanjo zaprto steklenico gorindoli, da se je vsa mešanica dodobra zmešala . .

Ponosno je natakal iz litra „garbulo“ v frakelj, pa je zraven govoril navdušene besede, kakor bi bile slavnostni predgovor . .

Nalil je v frakelj opojne pijače — in izpil jo v dušku . . Zaklokotalo mu je po grlu in iz ust mu je že silil neprijeten duh . .

„Francelj — to greje in pošegače po grlu kakor nobeno mazilo . .“

„Razjeda te . . če boš pil, boš pa ves razjeden po grlu — zelodec ti bo neznansko grd . .

„Molči . . molči dete, zdravnik še nisi . . Pa prihrani raje do jutri na tešče, nocoj je prepozno . .“

Romal je frakelj od ust do ust . .

Vselej je pri vsakem cmoknilo, ko ga je odstavil od ustnic praznega . .

Hanjče pa je medtem pridno natezal svojo „mišnico,“ čudne so bile melodije, kakor tiste, ki hodijo s Čiči po tem božjem svetu . . In krstil jih je Hanjče tudi: da so čičevske.

Frakelji so se vrstili in v zalogo so pripravljali vedno novo svežo pijačo . .

Flipe je okusil drugi frakelj — pa je bil že pijan . . gledal je zmešano in sanjal neumnosti, kakor jih more uganjati le pijanec, pijan od hudega geruža . . Tiščal je v Brinovčevega s svojo vsiljivo besedo . .

Brinovčev je bil trdnejši . . ni se ga bilo še oprijela pijanost . . Bil je zato hud na Flipeta.

„Meni sem — jaz sem žejen, ti pa si že pijano . .“

Pijane so bile Flipetove oči . . ustne poželjive po pijači . . besede mu niso bile izbrane.

Govoril je vse vprek — iz ust mu je puhtel hud duh, kakor po sparjeni gnjilobi.

Venomer so pridno točili — pili — in bolj in bolj se jih je oprijemala nezavednost . .

Le še Štefe Omela je bil vzdržen . . da sva mogla vsaj nekoliko pametno govoriti.

„Veš Francelj saj vem kaj je špirit, nemisli . . pa glej-najceneje, pa toliko pijače — in tako dobre. —

Pomisli — če ga še naš zdravnik pije . . —

„Štefe — vrjemi geruža že nikoli ne . .“

„Ja no . . če pa je dekla povedala, da mu nosi špirit — in večkrat ga vidi, do pije . .“

„Seveda pije . . pa geruža ne . .“

Rekel sem mu tako — pa prepričal ga nisem . . Pa se, veda zato si ni dal dopovedati: da si je sam sebi z lažjim srcem dovolil večkrat pijače . .

„Pa še nekaj — govoril je Štefe sladko — izpil je bil med čem že več meric in tudi njega se je oprijemalo . . in kadar ga je omamljala prva pijanost imel je na ustih vedno polno mehkih in sladkih besed . . Tako tudi nocoj . .

Hanjče je vedno zaspaneje napihaval harmonike, da so se razlekle melodije v zaspanem . . silno počasnem tempu, kakor

se vale v megli pijane kimajoče sence . . in včasih je nerodno zazvenel akord, kakor hripav vrisk pijančev . .

Flipe in Brinovčev pa sta bila glasna . . in prevpila sta Hanjčeve harmonike . . da je bila cela soseska polna šuma — skozi okna so se jezili ljudje, ki so hoteli miru in počitka v poznih nočnih urah . .

Štefe mi je še razlagal — zakaj mora piti geruž . .

Poglej . . Francelj boš bidel, da mi daš prav . .

Ne . . ? za vraga, vsak mesec dobim te solde . . koliko pa jih je . . Ta mesec komaj dvajset . . in to razmetati potem na toliko strani: domu v hrano . . za čevlje . . obleko plačujem že štiri mesece — raztrgana bo že . . in bom še-le komaj zaslужil zanjo . . Kaj hočeš s temi soldi . . Pa naj pijem kaj drugega kakor geruž . . pijem naj vino . . Še ne vem, če bi mogel biti od vina dvakrat pijan za denarje, ki mi še ostanejo . . Skoraj gotovo ne — vem, da ne . .

Tako pa pijemo geruž . . in ni slab — pa poceni, da ga vsak lahko napravi, ki čuti le kaj belega v žepu . .

Tistega pa tudi ne boš rekel: da ne potrebujem moči . . bi le videl, kako se dela v jami s krampi ob strašanske robove.

„Ej — seveda se dela — moč mora biti . . pa geružar jenima . .“

Skoraj bi mi bil pritisnil zaušnico Štefe . . strašno hudo me je pogledal . .

„Kdo pravi . . da nima geružar muči . . a mar poskušiš — da te vsteljem, da te sveti Peter več ne pobere . .“

Rad bi bil hud Štefe — pa ni znal biti . . Poznam ga, kadar je pijan geruža . . ni kakor kdo drugih pijancev . . Kakor da ima v pijanosti otročje srce — pa ženska usta . . Govori sladko in mehko . . in če bi ga trje oprijel in izpovedal, bi pa še jokal, kakor šestletno punčé, če se ji pokaže kriv prst . .

„Ha-ha Francelj pa ti ne zamerim, nisi iz naših hiš, komaj dva meseca si vsako leto med nami v soseski. Toliko ti povem če bi še nikdar ne bila sedela zaradi otročje lumparije v šoli zaprta čez poldne . . pa bi te ne poznal . . Tujcev mi mari ni . . Takrat sva se midva poznala dobro po vsem. Sedaj pa te poznam le še po zunanje, pa vrjemi tudi ti si me že izgrešil . .“

„Štefe — vem . . lump si, ker piješ — geruž . .“

Ustne so se mu zavile v čuden nasmeh, videlo se mu je, da bi se bil rad nasmejal dobrodušno in odkritosrčno, prav iz srca, da bi pokazal meni, kako mu je prijetno — in koliko mu je mari — kar sem mu očital . .

„Francelj — ti je kaj znana?“

Poskušal je celo peti . . nerazločni glasovi so se mu lovili skozi usta in nos . .

„Trije kovači postopači lumpje so bili . .“

Zaklecnilo se mu je ob jezičku . . zadnji glas se mu je močno razjeknil — in končal je svojo pesem — z močnim smrčanjem . .

V roki je držal spraznjen fraklej . . Glava mu je motovilila sempatje, kakor lonec obešen na kol — v strašilo zajcem na njivi — kadar ga maje nočna burja. Dokler se ni slednjič oprla ob noge nizko dolí — in zaspal je . .

Flipe in Brinovčev sta tudi prenehala . . v pijanosti sta se objela in držala sta se še vedno krčevito: kakor res prava prijatelja . .

Nad harmoniko pa je dremal Hanjče . . roke so mu bile odpovedale — pa jih je prekrizal nad harmoniko in težka glava napita, od vroče razburjene krvi mu je omahnila na roke . .

Prek ceste so omahovale sence sempatje, kakor počrnele . . trhle veje mladega drevesa, v kterega je treščnilo — in ga obžgalo s strupenim ognjem, da so začrnele mladike — in kakor brez življenja so omahnile ob deblo in zdaj se gugljejo sempatje v nočni sapi ob luninem svitu.

— Dolgo ni več svetil mesec . . pod njim se je raztegnil težak teman oblak in se potegnil čez celo obzórje, da je padel čez cesto mrak in v njem so vtonile in se poizgubile sence kimajočih geružarjev . . —

Čez klobukov okrajec mi je kanila prva kaplja . . in se razlila po kamniti stopnici.

Zablislilo je in zagrmelo, da se je stresnila zemljav.

Štefe je dvignil glavo — pogledal na okrog in zaspano vprašal :

„Kaj pa je . . ?“

Štefe dež ima piko — bo ploha . .“

Hkratu ni več slišal — zadremal in zaspal je spet . .

Pa sem jih rupal po vrsti . .

„Fantje vstanite — — ploha bo.“

Pomagalo ni dosti več, ko nič . .

Zasmrčal je Flipe . . od drugega pa ni bilo glasu . .

„Le čakajte — sem si mislil, — vas bo že opralo. —“

Začelo je nalivati . . bliskalo in grmelo pa ni več . .

Rekel jim nisem več . .

Stekel sem čez cesto . . izginil za oglom pa skočil hitro v vežo na varno . .

Dremal sem že . . v okna je še vedno močnejše udarjala kaplja za kapljo . . in po mali strešici pod oknom se je zmir glasneje raztakal odtok vode . .

* * *

Noč je nocoj . . lepa in svetla, kakor takrat . .

Mislil sem, da sem že končal sliko: geružarjev . . Pa vidim: ne bo še zadnje pike . .

— Že spet pojo Hanjčeve harmonike . . par dni komaj so molčale pod streho kjer so bile v sušilnici — tisti večer — namreč so se bile namočile od plohe . .

In res . . nimajo več čistote in „čičevska“ se oglašča spet še bolj zategnjeno — pa tudi bolj hripavo . .

In geruž točijo spet . .
 Vsi so še kakor oni večer — zraven pa še dosti drugih iz
 tujih sosesk — za tri klopi jih je . .
 Govorjenja jim ne manjka . .
 „Jama in geruž sta ga spravila.“ —
 Govorili so o Lazarju . . danes popoldne so ga pokopali.
 Pred par dnevi je še lezel počasi po naši soseski . . Bil je
 živ skelet, ogrnjen v cape. Najboljši muzikant je bil . . po tako
 mlad še — je moral zaradi geruža iz jame v — jamo . . .
 „Škoda zanj . . .“
 „Prokleta jama . . .“
 „Pa geruž . . .“
 „Ej z nami bo ravno taka . . ko bomo nehali z geružem —
 bomo pa šli . . — pa nocoj še ne — je govoril slovesno Štefe . .
 pa izpraznil frakelj geruža . .
 Pa točijo in pijejo — moč . .
 Čudim se jim: koražni so fantje — govore o smrti . . in
 pijejo — strup . .

MIJO MLADJENOVIC:

POMLADNE PESMI.

I.

Ko čutim dih pomladi . . .

Ko čutim topli dih pomladi,
 tedaj srce zakoprni
 po tebi, solnce moje ti,
 pomlad odbeglih krasnih dni.

Kot zove ljubico škrjanček,
 tako te zove glas srcá.
 A ti si onstran vod, gorá,
 od mojih daleč si želja.

In vendar, ko pomlad prihaja,
 da ti prihajaš, se mi zdi,
 umirit valovito kri,
 pomladne mi povrnit dni.

II.

Sama nisi mogla priti . . .

Sama nisi mogla priti,
 ali slavček je prišel,
 v grmič gnezdece nanosil,
 mlademu zarodu splel.

Sama nisi mogla priti,
 ali cvet je pisan vzklik
 kakor takrat, ko sem tebi
 poln ljubezni šopke vil.

Sladko peva o ljubezni,
 da srce se mi topi
 kakor tákrat, ko sladkó si
 govorila meni ti.

Sama nisi mogla priti,
 ali vigred je pri nas,
 in bližino tvojo čutim
 v dihu pomladanskem jaz.

ZOFKA KVEDER-JELOVŠEK:

MANIRA, ŠOLA, BOLEZEN IN DRUGE DOGODBICE.

Z Vladošo imam zdaj mnogo posla. Velika je že, — čas, da se priučim manire. Kadar grevi skupaj kam na obisk, ponovim ji še pred vrati vse svoje dobre nauke: „Pozdravi, ko stopiš v sobo. Ne sedi na divan, za otroke so stoli. Če nas pogoste s čajem in kolači ne vzemi najlepših in največjih koščkov: če ti ni kaj všeč, molči. Ne da bi zopet rekla, da je potica neslana ali da je mleko prismojeno! To se doma lahko reče, drugod pa ne. Sploh, drži jezik za zobmi. Ko si bila majhna si smela govoriti marsikaj brez zamere, zdaj hodiš v šolo, zdaj je treba že paziti na to, kaj se zine. Vidiš, gospa Dolfetova se jezi na te in na me, ker si ji rekla, da izgleda, kakor naša babica, — a njej je še le dobrih trideset let. Ljudje so občutljivi in zakaj bi jih človek žalil po nepotrebem.“ — Tako jo podučujem, potem pozvonive. Pri dobrih znancih je prijetno. Jaz poiščem gospo, Vladoša se družim z otroci in če tudi ni ravno vzor dobro vzgojene punčke, stvar ni ratančna — ali pri tujih, pri onih, kjer se delajo „vizite“ v najlepši obleki in z najboljšimi manirami, — pri takih je druga stvar. Hvala Bogu, v take „vizite“ grevi z Vladošo samo parkrat na leto. — mož se že potuhne s kakšnim izgovorom. — Posade naji v salon in vsi se dolgočasimo neizmerno na manj ali bolj modernih foteljih. Pogovor je pust in prazen, Vladoša molči, po mojem nasvetu, vztrajno in udano. Čez dolgo časa se oglasi: „Mama, jaz sem vse preštela. Gospa ima pet mizic, dvaindvajset slik, sedem ur, pet svečnikov in šest zrcal...“ in ponosno pokaže z roko okoli po salonu, ki postane naenkrat smešen in neokusen, kakor magazin trgovca s pohištvo...

„O, vaša mala zna že šteti,“ se nasmehne gospa s prisiljeno ljubeznjivostjo, v duhu pa si misli: „Frac, nespodobni, niti sluha niti duha nima o olik!“

Jaz vem, kaj si misli gospa, nerodno mi je in brez potrebe zardim. Vladoša pa zakliče: „O zmotila sem se, ur je osem!“

Poslovim se, gospa naji spremi do vrat in na stopnicah zastoj pridigujem Vladoši, naj drugič ne šteje, če jo nihče ne prosi. — Gospa je uplivna starejša dama, za naše društvo je imela vedno darežljivo roko — ali občutljiva je neizmerno. Otrok ni imela in jaz vem pri prvi odborovi seji, pri kateri me ne bo, bo rekla z važnim glasom: „O, gospa Zofka, je jako agilen element, mnogo dela, pametna je, le otroke ne zna vzgajati! Ta njena mala ist ein ganz frecher Fratz! Keck, nicht zum sagen!“

In to ni res, resnično ne! Jaz ne morem zato, če Vladoša zdaj neprenehoma šteje, čita in piše, takorekoč po noči in podnevi. —

Ona hodi v šolo in karkoli se uči tam, vse se ji zdi imenitno in važno. Zadnjič jo je povabila neka deklica iz sosedstva k sebi. Njeni stariši imajo lepo vilo; veža je pobarvana modro. Vladoša je šla z Gusti. Na verandi pred vežom so sedeli Gustini stariši ali Vladoša jih ni pozdravila, čeprav ve, da se to spodobi. Vprašali so jo to in ono, ali ona je molčala. Vprašali so jo, kako ji je ime. „Kredo mi dajte,“ je dejala ona in nič „prosim“. Še „dober dan“ ni rekla.

Dali so ji kredo. Šla je v vežo in napisala je na steno z velikimi abecedarskimi črkami: „Vlada Jelovšek, I. raz“.

„Tako mi je ime,“ je rekla in potem je postala zgovorna, kar je sploh njena navadna lastnost.

Pozneje sem se tudi jaz seznanila z družino. Ko sem jih obiskala, sem videla v veži Vladošine čačke, — verjemite mi, ne v moje veselje.

„To je Vladošina vizitnica,“ so mi rekli in povedali njen nastop v njihovi hiši. — Doma sem jo poučevala potem, da se po stenah ne čečka, posebno v tuji hiši ne.“ „O,“ je dejala Vladoša, „jaz sem videla dečke, ki so možice slikali na vojašnico in še z ogljem.“ Dopovedala sem ji, da so bili ti dečki gotovo že na pol barabe in da se sploh spodobi, da se deklice drugače in lepše obnašajo.

Odkar hodi Vladoša v šolo se je jako predrugačila. Samostojna je in samozavestna. Včasih pride k moji pisalni mizi, pogleda kaj pišem, pa me pohvali: „Oho, že enajst strani! Danes smo pridni, mama.“ Če mi delo ne gre od rok, se namrgodi: „Aha, danes ni nič!“ Potem se nasloni na mizo in ogleduje moj rokopis.

„Ti vse debelo pišeš in če se zmotiš pa kar prekrizaš. V naših zvezkih ne smemo ničesar križati. — Ali je to težko, pisati za knjige in za časopise? . . . Kar zmišljuješ se, kaj ne? — No, ko bom jaz velika, bom pisala še več ko ti. Jaz se lahko zmislim. Kar oči zaprem, pa se kaj zmislim.“

„O,“ pravim jaz. „Zmisliš se pa res imenitno, kadar si v sili. Lagati znaš, da je sramota! To je nekaj čisto drugega. Tega ti ne bodo tiskali!“

„Pa se nečem zlagati, mama. Včasih me kaj vprašaš, pa se mi usta zlažejo. Kar tako. Samo se naredi.“

„Da in potem lažeš po pet dni skupaj,“ karam jaz. „Kolikrat si že klečala, pa nič ne pomaga.“

„O, ali sem se ti danes že kaj zlagala?!“ vpraša Vlada razžaljeno. „Niti za pičico ne.“

„Nu, nu, do noči bo že kaj prišlo. Ampak to ti povem, da bo hudo, če se tega ne odvadiš. Laganje je nekaj strašno zaničljivega, — zaničljivega, razumeš?!“

Ta beseda ji imponira, vse laglje prenese, — ali če ji pravim, da jo zaničujem, to ji gre do živega.

„Ti, mama,“ me vpraša naenkrat, „ali je tata bolj učen, kot si ti?“

„Precej bolj,“ pravim jaz. „On je doktor.“

„Doktorji so jako učeni?“

„Kakor se vzame.“

„Gospodična Zdenka je zdaj tudi doktor?“

„Da, ona je zdaj tudi doktor. Ali ona je drugačen doktor, kakor je naš tata.“

„Zakaj?“

„Tako. Ona je doktor za šole, tata je pa za bolnike. Ona uči.“

„Jaz bi bila rajše doktor za bolnike.“

„Če boš dvajset let hodila v šolo in se učila, pa boš morda.“

„Dolgo je to,“ meni Vladoša.

„Dolgo.“

„Potem bi imela toplomer in bel predpasnik z rokavi. Meni se zdi, da je jako fino, če je človek učen?“

„Fino je.“

„Jaz pojdem v kuhinjo. Kavó bom semlela,“ se zmisli Vlada in odbeži.

Čez par trenutkov se pokaže njena glava zopet med vrati: „Barica lupi krompir v oblicah. Ali lahko pomagam?“

„Pomagaj!“

„Ali lahko enega pojem?“

„Pojej!“ Vrata se zapro in jaz imam mir.

Toplo mi je v duši in prijetno. — Ljudje božji, jaz imam našo Vladošo zelo rada, zelo! Niti vedela nisem, da jo imam tako jako rada ali ona je bila februarja meseca bolna in od takrat vem, da bi bila velika nesreča za me, če bi izgubili Vladošo. Imela je nevarno pljučnico, cel mesec je ležala in deset dni ji je bilo zelo hudo. Takrat, ko je bila bolna, nisem nikdar mislila, da bi mogla umreti in nič se nisem bala. Ležala je v postelji, ličeca rdeča in očka svetle od vročice. Bledlo se ji je večkrat, vpraševala me je, če sem naredila nalogo, če vidim tičke na stropu in če se res vozimo po morju, ko se vse tako giblje in ko nekaj takoj šumi. „Morje šumi, mama, morje šumi,“ je pravila. „Slišiš kako pojo:

Barčica po morju plavala,
drevesa se priklanjajo.“

Glasek ji je ohripavel, zajokala je. Pritisnila je roko na prsa in rekla:

„Tukaj me boli, vidiš. Kje je tata? Reci naj mi da pravo medicino, pravo!“

Tata je bil v bolnišnici. Ali opoldne je prišel domov in je sedel celo popoldne pri Vladoši, tudi po noči je on čul pri nji.

Stara mama je hodila vsak dan k nam in je jokala pred Vladičino sobo: „Ubogi otrok! Kaj bo, kaj bo?“

Moj mož se je držal trdo. „Nič ni tacega, samo paziti moramo. Nikar mi jo ne razburjajte! Če boš jokala, mama, ne smeš notri.“

Babica si je obrisala oči, nategnila je obraz na smeh, potem je celo dopoldne sedela pri Vladoši in ji je pripovedovala o zajčkih, o mladih mačkicah in o kokošji družini, kjer so imeli petnajst pišk. Sproti si je zmišljevala vedno nove povesti. Vladoša je mirno ležala in poslušala. Poslušati je smela, samo govoriti ni smela nič. Vsako uro smo jo zamotali v sveže hladne ovitke čez prsa in pleča, zdravila je dobivala, jesti pa nič družega, ko mleko, malo sadnega soka, par žlic čaja ali vina.

Ne vem, kako je bilo to, ali jaz se nisem prav nič bala za njo. Kar nič nisem mislila, da bi mogla umreti. Lepo se mi je zdelo, da je tako potrpežljiva in poslušna. Karkoli je rekel tata, vse je ubogala do pičice. Kadar smo ji menjavali mrzle ovitke je tožila včasih, da jo mučimo; naj jo pustimo na miru, da jo glava strašno boli.

„Moramo,“ sem dejala, „saj si slišala, da je rekel tata, da moramo.“

In koj je bila tiho, nič ni tožila. Poznejše je sama zahtevala. „Mama, ura bije, previj me!“

Včasih zvečer me je zaskrbelo v srcu, vprašala sem moža: „Povej po pravici, ali je nevarno?“

„Kakor se vzame,“ je odgovarjal. „Paziti moramo, to je edino. Ali bati se ne moraš nič.“

In zopet sem bila mirna, strah je izginil iz srca.

Še le potem, ko je Vladoša popolnoma ozdravela, mi je povedal mož, da je bila nevarnost večja, kakor je priznal meni in svoji materi. „Neko noč sem mislil že kar za gotovo, da bo umrla.“

„In niti poklical me nisi?! Pustil si, da sem spala v svoji sobi.“

„Bolje je bilo tako. Jokala bi bila, vsa iz sebe bi bila, če bi te bil prebudil, razburjala bi bila mene in malo in ti veš, da je mir za bolnika prva in najvažnejša stvar.“

In čudno, zdaj še le, ko je Vladoša popolnoma zdrava, ko že zopet hodi mesec dni v šolo, zdaj moram misliti vsak čas, kako strašno in žalostno bi bilo zdaj, da nam je umrla. — Kako tiho in mrtvo je vse, ko je v šoli! — Nikoli več ne bi sedela v moji sobi na svojem malem stolčku, nikoli več me ne bi motila s svojimi vprašanji, na ktere se včasih toliko jezim ali ktere bi potem tako bridko, bridko pogrešala! — „Mama, ali se „nebo“ skupaj piše? — „Vodomet,“ to je ena beseda, ne? Dvanajst četrtn, to so trije celi, ne? — Trikrat tri in dve je enajst, ne?“

On, kako je včasih sitna!

Zadnjič je videla sliko Napulja z Vezuvom. „Zakaj je ta dim tu?“ je vprašala.

„To je Vezuv, gora ki ogenj bljuje?“

„Odkod pa?“

„Iz zemlje. Strašno globoko v zemlji doli pod nami je vse goreče a nekaj hribov je takih, da imajo velikansko, dolgo, dolgo luknjo in iz te luknje švigajo plameni.“

„Pa zakaj so skopali to luknjo?“

„Nihče jo ni izkopal, sama se je naredila.“

„Zakaj se je naredila?“ vprašuje dalje in jaz ji vidim na nosu, da bo temu vprašanju sledilo še najmanj deset drugih.

„Jaz nimam zdaj časa.“ pravim. „Saj vidiš, da pišem. K tatu pojdi on ti bo povedal.“

Vladoša gre k tatu, vprašuje, vprašuje, dokler tudi njega ne zapusti potrpežljivost. „Tvoj abecednik se uči,“ ji pravi. „Da boš znala lepo in gladko čitati vse knjige. Tam je vse napisano o zemlji in o Vezuvu in o morju, vse, kar hočeš vedeti.“

Vladoša pride zopet v mojo sobo z abecednikom v roki. Odpre in čita. Zdaj so pri velikem „D“.

„Danica je žensko ime. Dečak je dobar. Dijete je marljivo. Drava je rijeka,“ — čita počasi in važno.

Ali že zopet stoji pri meni: „Kje je Drava?“ sprašuje.

„Na Štajerskem,“ se obregnem, nejevoljna, da nimam kar nič miru pred njo.

„In kje je Štajersko?“

„Oh, prosim te, mir mi daj že enkrat! Gospodična ti bo pokazala Dravo v šoli na zemljevidu, če jo vprašaš in Štajersko tudi. Jaz nimam zemljevida doma. Igrat se pojdi na dvorišče!“

Vladoša poišče svojo žogo pa se gre na dvorišče igrat. Če jo ne bo vrgla čez plot, bo pol ure mir.

Zadnjič sem jo poslala z nekim pismom k staremu gospodu, ki ima otroke prav rad. Prišla je domov zelo ponosna in zadovoljna.

„Rekel mi je, naj sedem. Vprašal me je, še hodim v šolo. Sem rekla, da hodim. Vprašal je, kaj delaš. Sem rekla, da šivaš meni bel predpasnik za v šolo. Je rekel, da se priporoča. In potem mi je dal krono. Vidiš jo, čisto nova je,“ mi jo kaže s posebnim ponosom.

„Zakaj si jo vzela?“

„No, če mi jo je pa dal!“

„Vseeno. Ti bi bila rekla, hvala lepa.“

„Saj sem rekla.“

„Ali krono ne bi bila smela vtakniti v žep, ampak položiti bi jo morala njemu nazaj na mizo. Tako se spodobi,“ jo učim jaz.

„Ali, mama, v mojem šparovčku nimam še nobene krone!“ se brani ona in jaz molčim.

„Sosedov Viktor ima mladega peska. Trideset krajcarjev je dal zanj. Črn je in bel gobček ima,“ pripoveduje Vladoša. „Viktorjeva mama je rekla, da ne mara take krote pri hiši ali Viktor je prosil svojega tata in on je rekel, naj ga ima. Samo

v sobe ne sme nikoli. Pesek se imenuje „Repek“. To si je Viktor izmislil. Viktor je rekel, da mi ga bo včasih posodil, kadar pojdem na sprehod. Ali na tramvaj ne smem ž njim. Jaz sem rekla Viktorju, da bom dala pesku rdečo pentljo na vrat. To bo lepo. In kaj ne, saj imam dostj pentelj, lahko dam. Tisto bom dala, ki sem jo imela včeraj v laseh.“

„Mama, jaz bi tudi rada imela tacega peska, ali pa mačkico ali pa grlico. Rondova Zlata ima grlico.“

„Če boš pridna, ti bom kupila na Reki dva kinezka tička. Kinezki tički so strašno majhni, pojo sicer nič ali lepi so, kakor pisane, svilene kepice. Tako majhni so, glej.“

In jaz ji hitro narišem dva tička na papir.

„Kdaj pojdeš na Reko?“

„Čez tri mesece.“

„In ne boš pozabila?“

„Ne bom.“

Vladoša je odšla.

Pred sosedovo hišo stoji in kriči na ves glas: „Viktor! Viktor! Jaz bom kinezke tičke dobila, kinezke tičke! Na celem Hrvaškem ni takih tičkov!“

Otroci . . .

Prijel jo je za besedo.

Gospodična: „Kaj vas ni sram beračiti — tak močen človek — zakaj ne poiščete lakega dela — marsikdo bi si vas vzel...“

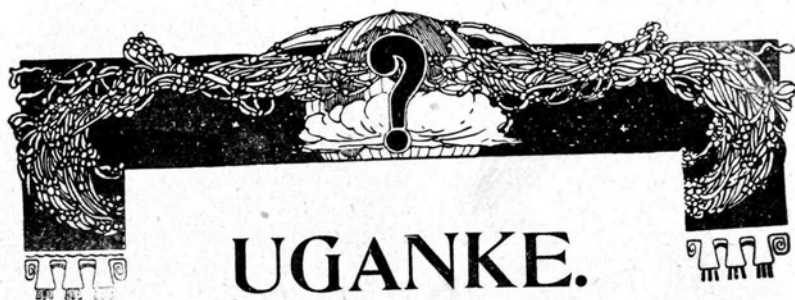
Berač: „Naj me pa oni vzamejo, gospodična!“

Izgovor pa tak.

Paznik (dečku, ki je vrgel ravnokar trnek v vodo): „Tako — ti loviš tu ribe, čeprav veš, da je to prepovedano?“

Deček: „Saj ne lovim rib — jaz samo učim črva plavat!“

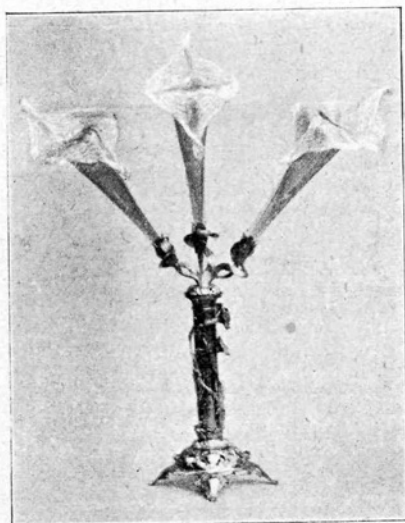
UGANKE.

Razpisujemo danes

peti natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti: Rešitve naj se doposljejo najkasneje do 15. maja. Naslov: „DOMAČI PRIJATELJ“ V PRAGI VIII. Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrovih proizvodov in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, ena zadostuje.

Cene 50:

1. Dekorativna bronasta vaza.	4. Partija iz <i>Pote</i> . (Slika v okvirju)
2. S. Gregorčič: <i>Poezije</i> (krasno vezana knjiga).	5. Skrinjica za šivanje.
3. Skrinjica za smodke.	6. Oton Zupančič: <i>Pisanice</i> (knjiga).
	7.—8. Posode za kavo.

Homonim.

Prijatelj prijatelj, Banjšice.

Ako bodeš kedaj potoval po Furlaniji —
si tudi nekdanje znamenito mesto —!**Uganka.**

Fr. Preinfalk, Ljubljana.

Sosed Jančz - i - -, ki drva
- a - -, - u - - sinu, ki se - o - -.**Uganka.**

Matija Bobnar, Lahoviče.

Po zimi ti ogrevam ude
po leti v dneh vročine hude
potiš se, vzdihuješ pod meno*j*.
Ce pa črko spremeniš,
na meni rano zaslediš,
tako*j* me odložiš.**Uganka.**

Ivo Kok, Potoče.

„J“ svetopisemsko ime
„b“ sočivje tečno, zdravo
„r“ tišči, kjerkoli je,
„z“ služi za prebavo.**Sestavljalna uganka.**

Vekoslav Burja, Ljubljana.

Sestavite iz sledečih besed
znan narodni pregovor: Alma,
soli, lok*i*.**Demant.**

Franc Plesničar, Ljubljana.

		a			
	a	a	č		
e	e	i	i	k	
k	o	o	s	s	s
r	r	t	t	t	
	t	t	t		
		r			

število dan — denar pljača

Konjiček.

Silvester K.

		krat	vsta				
	je			en			
	zgo	se	se	lo			
		ro	lo				
go	le	di	ko	da	gna		
mu	le	smrt	nuh	Sil	rad		
	za	diš	še	pre			
	za	vzbu-	ves	ti			
	ter	na	še	diš			
	zi	ni	Le	lo	zlav	Soln	
te	k.	z			nu	de	že
le		šča			ce		hu

Šaljivo vprašanje.

F. P. B., d Kotana.

Kteri mesec je najkrajši? *may***Številna uganka.**

Mihael Pustišek na Zdolah.

123 sprejmeš 321.

Uganka.

Štefan Finta, Gorica.

Če izgovoriš 12345
ali pa 54321
razločka ne dobiš.**Uganka.**

Ida Petrič, Rudnik.

„D“ v človeku živi
„P“ ga lahko umori
„r“ živino redi
„b“ mesar kolje
„s“ se kmet boji.*Dusa
pusca
musa
busta
susa*

Rešitve ugank v 4. števu.

28. Vladar, podoba. 29. Dvajset tovarišev = soglasniki, peteri tolmači = samoglasniki a, e, i, o, u. Le eden kaj malega zinil je včasih = r, n. pr. prst. vrt. krt. 31. Žila, živa, mati, kolo: žito, kava. 33. Konak, kozak, Toman, rojak. 34. Voščimo srečno in veselo Veliko noč!

32. Spomenik.

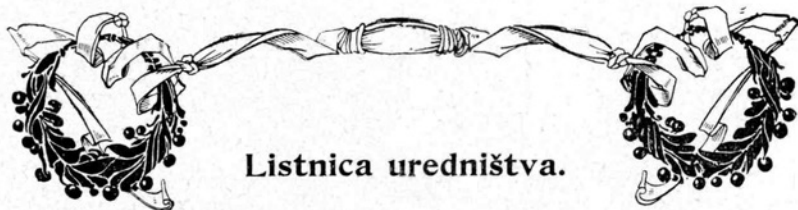
Zdaj bivaš vrh višave jasne,
kjer ni mraku, kjer ni noči,
tam solnce sreče ti ne vgasne,
resnice solnce na stemni.

Po jasni švigaš visočini,
sam lepa zvezda sred zvezda.
Su k meni tudi v nočni tmni
priplavaš mnogokrat z neba —
slavni pesnik Simon Gregorčič!

Dobitki četrtega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

1. Partija iz okolice Prage: Jos. Bezek, cerkovnik Semič.
2. Janko Kersnik: Zbrani spisi: Riki Sevar, Ljubljana.
3. Pogled na Split(slika): Simon Teuz, tesarski pomočnik, Koprivna.
4. Par dekorativnih cvetličnih lončkov: Jakob Mlinar, krojač, Staravas.
5. A. Aškerc Prešesnove poezije: Alojzij Zaman, sin nadučitelja, Hrenovice.
6. Dekorativna jardiniera: Fani Smuk, soproga tovarnarja, Retnje.
7. Posode za kavo: Matilda Šebenikar, posestnica, Unec.
8. Posode za kavo: Albert Boltar, mizar Solkan.

Listnica uredništva.

Naročila, reklamacije, pritožbe, rešitve ugank itd. naj se pošiljajo naravnost na Vydrovo tovarno hranil v Pragi VIII., rokopisi pa na Zofko Kveder-Jelovšek, Zagreb, Pantovčak št. 5.

Pesem „Moj zagovar“ pod pseudonimom „Neznan“ v zadnji števu je od gospoga Janka Lebana, nadučitelja v Bukovici.

Zaplaninski. — Hrana za koš. **Davorin.** Preduhovito! Vaša duša „v spominih spava“ in filozofira:

Kako, kako pač bilo je nekdanj,
kako pa je sedaj!

Pustite jo spati — brez sanj! — **Zorenski.** „Romarje“ o priložnosti vporabinu, družje pesmice so še jako pomanjkljive, — **Mokriški.** Še jako šibko — prešibko!

VSEBINA: ZVORAN ZVORANOV: Njej. KOMPOLJSKI: Na pošti. SAMKO CVETKOV: Srca nemir. MILKA POGAČIČ: Evgen. VASOVANOV: Geruzarji. MIJO MLADJENOVIČ: Pomladne pesmi. ZOFKA KVEDER JELOVŠEK: Manira, šola, bolezen in druge dogodbice. — Smešnice. — Uganke.

Cenik naših izdelkov.

Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečicah poštnine prosta 5 kg	K 4.50
Juhne konzerve (grahova, gobova, lečna, riževa in rezančna) posamezni zavitek à 1/2 kg.	„ 1.50
Tudi 1 kg vseh vrst po 200 gr	„ 3.—
Juhni pridatek 1 steklenica 1/2 kg	„ 3.—
Šumeči bonbon „Ambo“ in tudi s „sidrom“ zavitek 50 kmd.	„ 2.—
Oblati „Desert delikat“ zavitek s 50 kmd.	„ 3.—
Masleni oblati zavitek s 25 kmd.	„ 2.—
„Buhtin“ 5 zavitkov po 20 gr (zadostuje za 5 kg moke)	„ —.50

Za poskušujo kolekcija vseh naših izdelkov
 ————— K 3.34 in poštnino. —————

Blagovolite porabiiti pri naročanju!

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

3 v znamka,
 če na drugi strani razven naročila ni pripisane nikake pripombe,
 sicer pa 5 vin.

Pripravno steklenico

za Vydrovo žitno kavo priporočamo vsem svojim gg odjemalcem. Ima zabrušen zamašek, tako da se v nji kava v doglednem času sploh ne izdiši. A gre vanjo skoro cela poštna pošiljatev, ker drži 8 litrov.

To steklenico dajemo za tovarniško ceno: **2 K 20 v**, zabojček 48 v, poštino pa tu plačamo in si jo zaračunamo.

Polne steklenice ni mogoče pošiljati, ker bi se razbila.

==== Naročite za poskušnjo: =====

1 zabojček
slededih izdelkov:

- 1 škatljo šumečih bonbonov: „Ambo“ K 2—
- 1 kg juhnih konzerv (grašno, gobno, lečno, rižno in rezančno) K 3—
- 1 steklen. Vydrovega juhnega dodatka 3—

Skupaj za K 8—
s poštino vred.

1 zabojček
slededih izdelkov:

- 1 škatljo šumečih bonbonov: „Ambo“ K 2—
- 1 škatljo šumečih bonbonov „s sidrom“ 2—
- 1 kg juhnih konzerv gobno, lečno, grašno, rezančno in rižno 3—

Skupaj za K 7—
s poštino vred.

Blagovolite porabiti pri naročanju!

Kar ne velja, prečrtajte!

Dne.....

Poslijite na moj naslov 5 kg
Vydrove žitne kave za 4 K 50 v
s poštino vred in brez povzetja.

Poslijite mi gori navedeno blago,
št. s poštino vred brez
povzetja.

Ime: *Bibič Jovan*

Stan: *Prevalje*

Kraj: *Št. Ljubo*

Pošta: